

Sygn. akt II Ca 215/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Grażyna Kobus

Sędziowie: SO Aleksandra Żurawska

SO Piotr Rajczakowski

Protokolant: Agnieszka Ingram

po rozpoznaniu w dniu 29 kwietnia 2014 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z powództwa A. J. (1) i D. J.

przeciwko A. J. (2)

o zachówek

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie

z dnia 6 grudnia 2013 r., sygn. akt I C 229/11

I. zmienia zaskarżony wyrok w pkt. I i VI w ten sposób, że zasądzoną od pozwanego na rzecz powoda A. J. (1) kwotę 20.000 zł obniża do 19.247,48 (dziewiętnaście tysięcy dwieście czterdzieści siedem złotych 48/100) zł, a koszty procesu do 1.246,50 zł;

II. zmienia zaskarżony wyrok w pkt. II w ten sposób, że zasądzoną od pozwanego na rzecz powoda D. J. kwotę 20.000 zł obniża do 19.247,48 (dziewiętnaście tysięcy dwieście czterdzieści siedem złotych 48/100);

III. oddala dalej idącą apelację;

IV. zasądza od każdego z powodów na rzecz pozwanego po 131 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 215/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie zasądził od pozwanego A. J. (2) na rzecz każdego z powodów A. J. (1) i D. J. kwoty po 20.000 zł z tytułu zachowku z ustawowymi odsetkami oraz orzekł o kosztach procesu, a w pozostałym zakresie postępowanie umorzył.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne:

Spadkodawca S. J. zmarł 10 października 2010 r. w L.. Jego spadkobiercami ustawowymi są synowie A. J. (1), D. J. oraz żona S. J.. Spadkodawca sporządził testament notarialny, w którym do całości spadku powołał A. J. (2). W skład spadku po S. J. wchodzi prawo własności nieruchomości gruntowej zabudowanej - działki gruntu nr (...) o powierzchni (...) ha, dla której Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie prowadzi księgę wieczystą (...) i nieruchomości gruntowej niezabudowanej - działki gruntu numer (...) o powierzchni (...)ha, dla której Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie prowadzi księgę wieczystą (...), położone w L. (...). Działka gruntu numer (...) jest zabudowana budynkiem mieszkalnym wraz z przybudówką gospodarczą. Pozostałą część gruntu stanowi przydomowe podwórze, zarośnięte, zachwaszczone z pojedynczymi nasadzeniami drzew owocowych. Nieruchomość wyposażona jest w przyłącza sieci infrastruktury technicznej – energetycznej i wodociągowej. Brak kanalizacji sanitarnej. Działka gruntu numer (...) jest niezabudowana i niezagospodarowana, porośnięta trawą i chwastami, w części ogrodzona drewnianym płotem. W części centralnej przebiega rów. Nieruchomość nieużytkowana zgodnie z przeznaczeniem. Spadkodawca był jedynym właścicielem tych działek. Wartość nieruchomości na dzień śmierci spadkodawcy, to jest 10 października 2010 r. wynosi 131.500 zł, a na dzień obliczania zachowku, to jest 3 listopada 2012 r. – 152.200 zł. S. J. zaciągnął wiele zobowiązań w bankach (Bank (...) S.A. w K., (...) Bank S.A. w W., S. Bank, (...) Bank), a ponieważ nie spłacał zaciągniętych zobowiązań banki wystąpiły do sądu o nadanie klauzul wykonalności tytułom bankowym i na podstawie bankowych tytułów wykonawczych zostały wszczęte przeciwko spadkodawcy postępowania egzekucyjne. Zadłużenie z tego tytułu wyniosło 16. 015, 10 zł. Powodowie nie utrzymywali jakichkolwiek kontaktów ze spadkodawcą. Kiedy jeszcze byli dziećmi

ojciec porzucił ich i nie łożył na ich utrzymanie. Alimenty były wypłacane przez

(...). Do chwili śmierci spadkodawca nie interesował się ich losem, nie uczestniczył w uroczystościach rodzinnych. Nie czynił na ich rzecz żadnych darowizn, nie wspomógł jakimikolwiek kwotami pieniężnymi czy w inny sposób. Powód A. J. (1) jest żołnierzem zawodowym i stacjonuje w O.. Jego żona z dzieckiem mieszka w J.. Powód D. J. od wielu lat jest bezrobotny. Utrzymuje się z prac dorywczych oraz korzysta z pomocy (...). Od 1997 r. nie regulował należności za swój lokal mieszkalny, dlatego odcięto mu prąd i gaz. Aby uregulować zadłużenie sprzedał połowę mieszkania za kwotę 20 tys. zł. Ojca widywał sporadycznie, raz na miesiąc lub rzadziej. W czasie takich spotkań spożywali alkohol.

Dokonawszy takich ustaleń Sąd Rejonowy zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 20.000 zł z tytułu zachowku (art. 991 § 1 i 2 kc).

Jedynym czynnym składnikiem spadku po S. J. była nieruchomość położona w L. (...)i jej wartość ustalił Sąd na podstawie opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości K. K.. Zdaniem Sądu Rejonowego opinia biegłego jest jasna, logiczna i pozwala na merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy, przy czym jej uzupełnieniem były oględziny nieruchomości. Wartość nieruchomości na dzień obliczania zachowku ustalił Sąd na kwotę 152.200 zł, od której to sumy odjął długi w wysokości 16.015,10 zł. Ponieważ Sąd Rejonowy stwierdził, że dokonując ustalania wartości zachowków należnych powodom popełnił błąd, gdyż podstawę do ustalenia wysokości zachowku stanowi jedna trzecia spadku (spadkobiercą ustawowym S. J. oprócz powodów była również jego żona), a nie połowa, jak Sąd przyjął, stąd wartość należnego zachowku wyniosłaby 22.697,50 zł (136.184,90 zł – czysta wartość spadku : 3 = 45.399 zł x 1/2 = 22.699,50 zł). Nie ma to – zdaniem Sądu Rejonowego – wpływu na wysokość kwot zasądzonych powodom, gdyż pismem z dnia 27 września 2013 r. ograniczyli oni swoje żądania do kwot po 20 tys. zł i w takim też zakresie ich żądania zostały uwzględnione. Wobec zaś ograniczenia żądań, postępowanie w pozostałej części Sąd umorzył. W oparciu o przepis art. 333 § 1 pkt 2 kpc Sąd Rejonowy nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności, ponieważ pozwany uznał żądanie pozwu do kwoty 16 tys. zł. Orzeczenie o kosztach procesu oparte zostało na treści art. 100 kpc.

W apelacji domagając się zmiany zaskarżonego wyroku przez obniżenie zasądzonej od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty 20.000 zł do 19.197 zł oraz zmiany tego wyroku w pkt. VI przez wzajemne zniesienie kosztów

Sygn. akt II Ca 215/14

procesu, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, pozwany zarzucił błędne przyjęcie przez Sąd Rejonowy wartości nieruchomości będącej podstawą obliczenia zachowku przez nieuwzględnienie nakładów poczynionych na nieruchomość przez pozwanego po śmierci spadkodawcy S. J., a ponadto naruszenie art. 100 kpc przez nieuzasadnione obciążenie pozwanego kosztami procesu. Nadto podniósł, że z uwagi na swój stan majątkowy nie jest w stanie spłacić jednorazowo zasądzonej na rzecz powodów kwoty i domagał się rozłożenia w/w sumy na miesięczne raty.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest w znaczącej części uzasadniona.

Trafnie bowiem zarzuca skarżący, że błędnie przyjął Sąd Rejonowy za podstawę obliczenia należnego powodom zachowku, wartość nieruchomości z nakładami poczynionymi na tę nieruchomość przez pozwanego już po śmierci spadkodawcy. Wartość spadku (w rozpoznawanej sprawie nieruchomości), która stanowi podstawę obliczenia zachowku, ustala się według stanu z chwili otwarcia spadku, a według cen z chwili ustalania zachowku. Biegły określił wartość nieruchomości spadkowej bez nakładów na kwotę 131.500 zł i taka też kwota winna stanowić podstawę obliczeń. Jeśli zaś, co jest niesporne, wysokość długów spadkowych wynosiła 16.015,10 zł, to po ich odliczeniu, do podziału pozostaje kwota 115.484,90 zł. Każdemu z powodów, którzy byliby powołani do spadku na podstawie ustawy, przysługiwałby udział w tym spadku w wysokości (...), a ponieważ tego spadku nie dziedziczą, to stosownie do treści art. 991 § 1 kc są uprawnieni do połowy wartości tego udziału, stanowiącej zachowek. Mając zatem na uwadze wysokość udziałów i ich wartości każdemu z powodów należy się kwota 19.247,48 zł (115 484,90 zł x 1/3 x 1/2), a nie jak wyliczył Sąd Rejonowy – 22.6697,50 zł.

W tym miejscu należy zauważyć, że niesłusznie jednak zarzuca pozwany wadliwe ustalenie przez Sąd Rejonowy wartości niezabudowanej działki nr (...), która to stanowi obecnie nieużytek, nieprzydatny do jakiegokolwiek zabudowy, jeśli działka ta – jak wskazał w opinii biegły sądowy – w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest przeznaczona pod zabudowę wiejską wielofunkcyjną i nie stanowi przeszkody do zabudowy tej działki niewielki (łagodny) spadek terenu. Działka niezabudowana posiada dostęp do sieci wodociągowej i elektrycznej, a poprzez drogi dojazdowe do drogi publicznej. Istnieje też możliwość ustanowienia służebności przejazdu przez

działkę nr (...), której właścicielem jest pozwany.

Brak jest również podstaw do uwzględnienia wniosku pozwanego o rozłożenie należnych powodom kwot na miesięczne raty, jeśli skarżący nie wskazuje w ogóle jaki jest rzeczywisty stan jego finansów, a więc nie próbuje nawet wykazać i nie czynił tego przed Sądem I instancji, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek przemawiający za rozłożeniem na raty zasądzonego powodom świadczenia (art. 320 kpc).

Należy zaś przyznać rację pozwanemu co do nieprawidłowego rozliczenia przez Sąd Rejonowy kosztów procesu (pkt VI). Ponieważ Sąd Rejonowy swego rozstrzygnięcia w powyższym zakresie , poza przytoczeniem podstawy prawnej (art. 100 kpc) nie uzasadnił, dlatego też należało wyliczyć koszty poniesione przez powoda A. J. (1) oraz pozwanego A. J. (2) i ocenić, czy uzasadnione byłoby – jak twierdzi skarżący – zastosowanie zasady wzajemnego zniesienia kosztów procesu czy też koszty te stosunkowo rozliczyć. Koszty procesu poniesione przez powoda A. J. (1) wyniosły 5860 zł (2000 zł - opłata sądowa od pozwu + 2400 zł – wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym + 17 zł – opłata skarbową od pełnomocnictwa + 900 zł – zaliczka na opinię biegłego + 543 zł – zaliczka uzupełniająca), natomiast koszty poniesione przez pozwanego – 3367 zł (2400 zł – wynagrodzenie pełnomocnika będącego adwokatem + 17 zł – opłata od pełnomocnictwa + 900 zł – zaliczka na opinię biegłego). Jakkolwiek zaś należy przyjąć, że strony wygrały (i tym samym przegrały) proces prawie w takim samym stopniu (po połowie), to jednak koszty poniesione przez powoda A. J. (1) były wyższe, stąd wzajemne zniesienie kosztów procesu między tymi stronami nie byłoby słuszne. Ze stosunkowego rozliczenia kosztów wynika zatem, że pozwany zobowiązany jest zwrócić powodowi A. J. (1) kwotę

1246,50 zł (koszty powoda 5860 zł :2 = 2930 zł; koszty pozwanego 3367 zł : 2=1683,50 zł ; 2930 zł – 1683,50 zł = 1246,50 zł), a nie – jak wyliczył Sąd Rejonowy – 2493 zł.

Z powyższych też względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w pkt. I i II oraz w pkt VI obejmującym rozstrzygnięcie o kosztach procesu i orzekł, jak w sentencji (pkt I i II).

Apelację w pozostałej części uznał z przyczyn podanych wyżej za nieuzasadnioną i ją oddalił z mocy art. 385 kpc.

A ponieważ pozwany uległ tylko co do nieznacznej części swych żądań zgłoszonych w apelacji, dlatego też stosownie do treści art. 100 zd. 2 kpc Sąd Okręgowy zobowiązał każdego powodów do zwrotu pozwanemu wszystkich

Sygn. akt II Ca 215/14

kosztów. Na koszty te składają się opłaty sądowe od apelacji w kwocie 41 zł oraz

koszty zastępstwa adwokackiego w wysokości po 90 zł (§ 6 pkt 2) oraz § 13 ust. 1 pkt 1) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu – Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).